

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 13. V Ljubljani, 15. julija 1910. Letnik XXVII.

Obseg: Stroj za izkopavanje krompirja »Roder«. — Govor državnega poslanca predsednika c. kr. kmetijske družbe kranjske gosp. Frančiška Povšeta. — Toča, peronospora, grozdna plesnoba. — Ozeblina na deblih jablan in hrušek. — Kačji pljunek. — Vprašnja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti.

Stroj za izkopavanje krompirja „Roder“.

Dragi delavci in njih pomanjkanje kmetovalca silijo, da po možnosti nadomešča človeško delo s stroji.

V krajih, kjer se prideluje veliko krompirja, se že zdavnaj skoraj vse delo vrši z vprežno živino, oziroma s stroji. Krompir se ne okopuje in osipa več z roko, temveč z okopavalniki in z osipalniki, ki jih živina vleče, in tudi izkopavanje krompirja se vrši s stroji. Izkopavalni stroji za krompir doslej niso bili nič kaj popolni in vsled precejšnje cene so bili pristopni le veleposestnikom.

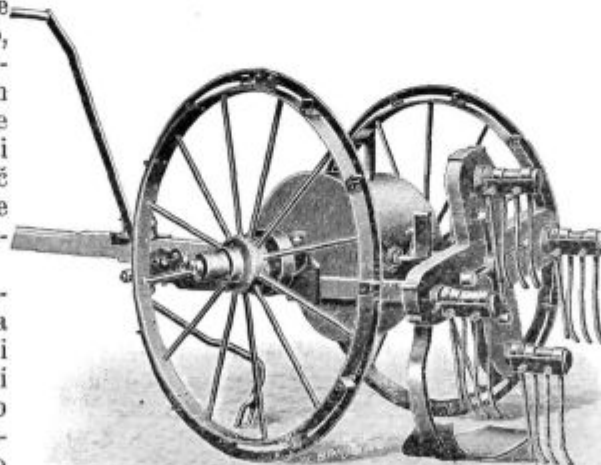
Sedaj imamo izbornu delujoče izkopavalne stroje za krompir, ki pravzaprav tudi niso še zelo ceni, a tamkaj pri nas, kjer se prideluje veliko krompirja, jih tudi naši gospodarji z velikim pridom morejo rabiti, če si jih omislijo skupno, t. j., zadržnim potom.

Ravnokar je tvornica za kmetijske stroje Ph. Mayfarth & dr. na Dunaju, II., Taborstrasse 71., postavila na trg nov izkopavalni stroj za krompir, ki ga imenuje „svetovni roder“. Stroj stane na Dunaju 420 K. Prepričani smo, da ga tvrdka dá našim udom za 20 % ceneje. Glede nakupa stroja, ki zanj seveda mi ne prevzamemo nobenega jamstva, naj se nihče ne obrne na nas, ampak naj se pogaja naravnost s tvornico.

Pod. 53. kaže izkopavalni stroj za krompir „svetovni roder“.

Tvornica o tem stroju tole navaja:

Izkušnja je pokazala, da so tisti izkopavalniki najboljši, ki krompir z lemežem dvignejo in odlagajo na stran z vilicami, podobnimi lopatom. Na tem načelu sloni sestava Mayfarthovega svetovnega roderja. Odlagalne vilice se gonijo s kolesjem iz litega železa na tak način, da je delovanje vedno natančno. Vodilnih drogov odlagalnih vilic, ki se tako radi zlomijo, pri tem stroju sploh ni. Kolesje vsled svoje moči premaga vsako oviro. Posebna prednost je, da se more odlagalnim vilicam dati kakršnakoli lega proti tlom. Na prvi pogled se spozna velika prednost poljubne naravnave odlagalnih vilic, kajti krompir se more odlagati tik poleg stroja, ali pa manj ali bolj oddaljeno. Različna oblika tal in krompirjevo zelišče torej dela z roderjem ne ovira več, kajti stroj brezpogojno povsodi

Podoba 53.

dobro dela. Če je stroj pravilno naravnan, ni mogoče, da bi se izkopani krompir zopet pokril z zemljo in s krompirjevcem.

Izkratka: ta krompirjev izkopavalnik izborno nadomešča ročno delo ter veliko dela zvrši; nima delov, ki se lomijo; dela dobro na vsaki njivi, ne da bi se krompir zopet zasipal; se da naravnati za vsako raz-

daljo; je močne sestave in potrebuje najmanj delavne sile.

Fr. Lešnik s Štajerskega pravi o tem stroju: Mi imamo peščena ilovnata tla in sem s parom konj lahko delal. Vsako uro sem izkopal približno 40 hl krompirja. Za pobiranje tega izkopanega krompirja sem potreboval skozi 4 ure 6 delavcev. Če bi ta krompir dal izkopati z motiko, bi 20 delavcev potrebovalo 4 ure. Prihranil sem torej $\frac{2}{3}$ ročnega dela. Vrhutega more poleg stroja vsak otrok narediti tisto delo kakor kak odrasel človek. Izkopavanje 40 hl krompirja s strojem me je blizu 8 K manj stalo kakor z roko. Pri izkopavanju krompirja z motiko se ga silno veliko rani, ki potem v kleti gnije, dočim se krompir s strojem nepoškodovan izkoplje. S izkopavalnim strojem se zemlja dobro zrahlja; treba jo je potem le z brano prevleči, in njiva je sprasena.

Govor državnega poslanca predsednika c. kr. kmetijske družbe kranjske gospoda Franciška Povšeta

v državnem zboru 17. junija t. l. ob priliki debate o proračunu c. kr. kmetijskega ministrstva za tekoče leto.

(Konec.)

Spoštovana gospoda! Avstrijska zbornica je dala s privolitvijo pooblastilnega zakona vladi polno moč. Upam, da govorim v imeno Vas ljubih agrareev češke, poljske in nemške narodnosti, če pravim; Vlada, modro porabi to dano ti polno moč, ki smo jo molče pripustili! Mi smo toliko patrijotički, da doprinesemo domovini svojo žrtev. Ne prekoračimo prave meje! Drugače nas najdeš, vlada — vsaj jaz upam — zbrane vse kmetovalce brez politične razlike zopet združene. Da bi se našemu pridelovanju zadal smrtni udarec, ne dopustimo nikoli in nikdar. (Živahno odobravanje.)

Ker že govorim, hočem glede kmetijskega ministrstva še toliko omeniti, da od njega nekaj želim, kar je že sedaj z najboljšim uspehom pričelo izvajati, namreč dobavljanje vojnih potrebščin neposredno od kmetovalcev. Jaz sem dovolj lojalen in priznam, da smo Avstrijci navezani na Ogre. Ogrri nam dajejo veliko kmetijskih pridelkov, mi pa njim obrtne izdelke. Bržkone ima Ogrska iz tega razmerja večji dobiček kakor mi. Navedem naj, da smo lansko leto dobili iz Ogrske za 475,000,000 kron žita ter moke in za 181,000,000 kron živine in mesa. To je za Ogrsko velika prednost. Naj se nam torej pusti vsaj preskrbovanje vojne in zlasti domobranstva tostranske države. Tozadevne naredbe naj se pa ne prirojijo tako, kakor je bilo še pred nekaterimi leti, da Ogrska, ki nosi le $\frac{1}{3}$ skupnih bremen, daje državi $\frac{2}{3}$ za vojno potrebščin, in da mi Avstrijci niti tretjine potrebščin za vojno ne dajemo. Kmetijsko ministrstvo je razumelo, in hvaležen sem mu zato, z ustanovitvijo posebnega urada in nameščenja intendantnega uradnika marsikaj doseči. Mi smo upravičeni zahtevati, to zadevo zvršiti do konca v naš prid. Če domobranstvo sami vzdržujemo, potem smo lahko tudi sami zanj dobavitelji. Ali ni žalostno, da je še pred kratkim naša mornarica dobivala inozemsko: italijansko in francosko vino, ne pa avstrijsko, dasi v Dalmaciji in v Primorju stane vino po 8 do 10 gl. hektoliter. V tem pogledu se je že nekaj zboljšalo. Jaz prosim kmetijsko ministrstvo, naj njegovi zastopniki pri konferencah z državnim vojnim ministrom možato nastopijo in naj vedo, da za njimi stoje vsi agrarci. Nekak posredovalen ud je pa pri tem potreben. To je dobro organizovano

kmetijsko združništvo. Če se nam očita, da nismo sposobni za dobavljanje vojnih potrebščin, se moramo torej združiti, da bomo kot krepka kmetijska organizacija mogli svojo dolžnost kot vojni dobavitelji popolnoma spolnjevati.

Končal bom. Pozivam vlado, posebno pa kmetijsko ministrstvo, ki ima velik del nalog glede preskrbovanja z živili velikih občin in obrtnih središč, da nas podpira. Pa tudi občinske uprave in poglavar državnega stolnega mesta Dunaja naj se tozadevno do nas potrudijo, namesto da dunajski župan agrarce na tak način nagovarja, kakor je storil v svojem nastopnem govoru. Kaj pa store velike občine, da se zatre škodljiva prekupčija?

Jaz n. pr. in mnogi mojih kmetijskih tovarišev smo srečni, če prodamo svoje sadje po 3 do 4 gold. kvintal. Bil sem srečen pred dvema letoma, ko je sadje obilno obrodilo, da sem ga prodal po 4 gl. Imel sem fine kalvile, sploh žlahtno namizno sadje. Ubogo dunajsko prebivalstvo je pa moralo sadje po 30 do 40 vinarjev kilogram plačevati. Zakaj se proti takim razmeram nič ne ukrene? Ustanovite skladišča, posredovalnice, ki morejo stopiti v neposredno zvezo s kmetijskimi zadrugami. Seveda, Vi se morate ozirati na te prekupce, kajti oni so Vaši volilci, ki hočejo imeti zavarovan svoj obstoj. Ne dolžite torej kmetovalcev, preglejte njihove račune, in našli boste, kako skromni so!

Jaz končam svoj govor s pozivom: Pazi, vlada, da kmečki stan, ki se je nekoliko dvignil, ne propade. Ostali tovariši, ki zastopajo druge stanove, pa naj ob sodbi o nas ne pozabijo, da je na kmečkih zemljiščih tostranske državne polovice 6.000,000.000 kron dolga vknjiženega, ki je od njega na leto najmanj 300,000.000 kron obresti plačevati, dočim zemljiški davek brez doklad znaša 100,000.000 kron. Ne pozabite, da le par slabih letin uniči na tisoče posestnikov; in v tem slučaju bi bilo vprašanje, če bi onemogel kmet mogel ceneje preskrbovati z živili.

Jaz sem prepričan, da pridete do spoznanja, če vse razmere dobro in temeljito proučite, da je ohranitev zdravega in krepkega avstrijskega kmečkega stanu tudi za Vas veleskoristna.

S temi besedami sklenem svojo današnjo razpravo, ki sem jo govoril v imenu avstrijskih kmetovalcev z ozirom na nezaslišana očitavanja, ki nam jih drugi stanovski sloji delajo. (Živahno pritrjevanje in ploskanje. — Govorniku se z mnogih strani čestita.)

Toča, peronospora, grozdna plesnoba.

Te tri šibe božje obiskujejo letos brez izjeme vse vinorodne kraje naše države. Zlasti toča je napravila letos že povsod ogromno škodo; v nekaterih krajih, posebno po Primorskem, v Istri in Dalmaciji, je pobrala 70—90% pridelkov. Tudi na Kranjskem in na Štajerskem je že v nekaterih krajih klestila, in ker je letošnje vreme tako čudno — nestanovitno — da je pričakovati še mnogo enakih nesreč, opozarjamo tem potom vinogradnike, da v slučaju, če bi utegnili v tem ali prihodnjem mesecu kje padati toča, pokvarjeno trtje, naj je močno ali malo stolčeno, takoj dobro poškrope z $1\frac{1}{2}$ —2% galico, posebno pa zarod.

Letos je škropljenje in tudi žveplanje neobhodno potrebno, ker se ti bolezni vsled za razvoj gliv jako ugodnega vremena močno razvijata, posebno peronospora. Zato pa naj vsakdo, četudi bi trtje ne bilo po kaki uimi pokvarjeno, v tem mesecu z 1— $1\frac{1}{2}$ % galico še enkrat dobro poškropi ter tudi požvepla.

Priporočamo končno zvršitev tega dela vsem že zaraditega, ker letošnja vinska letina ne bo posebno ugodna, vsled česar bo oni, ki si ohrani zdravo trtje in ki pridela dobro kapljo, tudi lahko in dobro prodal. Sedanji izdatek za škropljenje in žveplanje se mu gotovo dobro izplača.

Ne odlašajte torej tega dela kakor tudi ne skrbnega čiščenja vinogradov (mandanja, okopavanja, pletve) ker tudi to mnogo pripomore do lepšega razvoja ter do enakomerne in zdrave zoritve grozdja.

V slučaju, da so trtni vršički od peronospore ali oidija precej napadeni, naj se pred obnovitvijo škropljenja in žveplanja kratkoma odrežejo ter iz vinograda odstranijo in zakopljejo ali sežgejo. Sedanje skrajševanje poganjkov ne ovira trte in grozdja v pravilnem razvoju.

Fr. Gombač.

Ozeblina na deblih jablan in hrušek.

V 11. številki letošnjega „Kmetovalca“ je razpravljal g. Fr. Štupar pod naslovom „O podlogah sadnega drevja“ važno vprašanje o izbiri pravih podlog pri vzgoji sadnega drevja, in sicer z ozirom na kakovost sadu. Ta spis mi je dal povod za ta spis, ki naj dokaže izredno važnost izbire pravih podlog z ozirom na podnebne in druge razmere.

Napačna podloga je namreč lahko vzrok ozeblinam na deblih jablan in hrušek, in to posebno v krajih, kjer podnebne razmere pospešujejo tvorjenje ozeblin.

(Gosp. pisatelj ima namreč v mislih vzgojo drevja v drevesnicah s pomočjo dvakratnega cepljenja. So namreč vrste jablan in hrušek, ki, cepljene na divjake, ne dopuste nagle in dobre vzgoje lepih debel, zato se v drevesnicah čestokrat cepi na divjak najprej kaka dobra, lepo in hitro rastoča vrsta, ki se iz nje vzgaja deblo, in šele na vzgojeno deblo se potem cepi za vzgojo vrha tista vrsta, ki se hoče imeti. Op. uredn.)

Pri mladem drevju, t. j. za časa vzgoje sadnega drevja v drevesnici, napačne vrste za vzgojo debel še ne pokažejo svojih napak, zato se drevesnica z njimi nima posebno boriti. Drugače pa postanejo razmere, ko se presadi drevje iz drevesnice na stalno mesto, kjer se šele očitno pokažejo hibe napačnih podlog.

Na stalno mesto presajeno drevo v krajih, kjer nastopi včasih prav zgodaj gorko vreme in potem temu gorkemu vremenu sledijo izredno mrzli dnevi, se na deblih, vzgojenih iz napačnih podlog, kaj rade naredo ozeblina. Zgodnje gorko vreme naredi drevo muževno, posebno hitro se vzbudi kroženje soka na južozapadni strani, in če pozneje pritisne mraz, pa se kroženje soka ustavi ali sok celo zmrzne. Na takih zmrzlih mestih na deblu se naredo na lubadi razpoke in pozneje nastanejo temneje barvane lise, lubad se lušči ter odpada, in mi pravimo: drevo ima ozeblino. Ker sok kroži le med lubadjo in lesom, in če je ta prostor pokvarjen ali če se celo lubad odlušči, potem je kroženje soka deloma ali večinoma moteno, zato drevo z ozeblinami slabo rase, morda hira ali se celo prej ali slej posuši, če sadjar ni toliko pameten, da drevo rajši takoj nadomesti z novim, preden se naveliča hirajoče drevo zastoj negotovi.

Kar sem tu popisal, se kaj rado dogaja na Dolenjskem, navzlic temu, da je Dolenjska vinorodna pokrajina. Vsled tega dejstva utegne marsikdo trditi, da je na Dolenjskem uspevanje jablan in hrušek nemogoče. Nevešč človek bi temu skoraj pritrđil, kajti izkušnje zadnjih dvajsetih let so na Dolenjskem marsiktereга sadjarja silno razočarale. To namreč prihaja

od tod, ker se je na Dolenjskem v zadnjem času sadilo drevesniško drevje, ki je imelo vzgojena debela od napačnih vrst, dočim so poprej pobirali divjake za podloge po hostah ali kjer so jih sploh dobili; na takih podlogah cepljeno drevje sicer ni naglo in lepo raslo, a zato pa na deblih tudi niso poznali ozeblin. Vsi stari dolenjski sadovnjaki sestojijo iz sadnega drevja, vzgojenega na ta način, dočim sadovnjaki iz drevesničnega drevja ne uspevajo in kmetje iz lahko umevnih razlogov v drevesnično drevje nimajo nikakega zaupanja več. Na tem stališču pa ne stoji samo preprosti kmetje, ampak mnogi razumni posestniki. Vem za dolenjskega graščaka, ki je dovršil višjo sadjarsko šolo v Klosterneburgu, ki se je veliko let pečal s sadjarstvom na svojem posestvu, ki je v to svrhu prav zelo prikladan, ter je nasajal drevje, nakupljeno iz tujih drevesnic. Ta graščak, se je ob svojih slabih uspehih z nakupljenim drevjem opetovano izrazil, da pojde nazaj k stari vzgoji sadnega drevja, cepljenega na divjake, ki jih bo našel divje rastoče. (Temu graščaku teorija „višje“ sadjarske šole pač ni veliko pomagala in dokazuje, da se iz dobljenih izkušenj ni ničesar naučil in da se tudi ni naprej v sadjarstvu izobraževal! Op. uredn.)

Brez ovinkov bodi povedano, da se je tudi vodstvo deželne kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu prepričalo že pred več kakor dvanaajstimi leti, da v šolski drevesnici vzgojeno sadno drevje, presajeno na stalno mesto, ne uspeva in da je mnogokrat že celo v drevesnici pozeblo. Tako se je na pr. v dveh zimah pripetilo, da sta dva letnika drevesnice do tal pozebla. To dejstvo je dalo vodstvu kmetijske šole veliko misliti, zlasti ker je bila drevesnica v zavetni legi. Dolenjsko podnebje se vendar ni toliko poslabšalo, da bi morali nasadi v drevesnici do tal pozebsti in na stalnem mestu rastoče drevje zaradi ozeblin usihati, dočim poleg rastoče in dobro rodno drevje ni prav nič pred mrazom trpelo!

In kaj je bilo vzrok tej nepriliki? Vzgoja drevja v drevesnici deželne kmetijske šole se je namreč vršila po naukih prvega ravnatelja višje vinarske in sadjarske šole v Klosterneburgu barona Baba, ki je bil takrat v Avstriji najodličnejši vinarski in sadjarski strokovnjak. V drevesnici je bilo navadno dvakratno cepljenje, ki se imenuje francoski način vzgoje sadnega drevja. Zakaj se je drevje v drevesnici dvakrat cepilo, je povedal gosp. Fran Štupar v svojem spisu v 11. številki „Kmetovalca“ prav dobro s temile besedami: „Sadjarji polagajo veliko važnost na to, da v kratkem času vzgoje lepa, močna debela. Vsled tega izbirajo za podloge take vrste, ki delajo lepa debela, in potem cepijo v krono s takimi vrstami, kakršen sad hočejo imeti. To je sedaj poglavitna skrb pri gojitvi sadnega drevja. Ali pa to zadošča?“ G. Štupar dokazuje, da to ne zadošča, ker izkušnje kažejo, 1. da podloga sploh vpliva na kakovost sadu, ki ga rodi drevo; 2. da se s cepljenjem poznih vrst na zgodnje podloge zoritev sadja pospeši; in 3. da se zgodnje vrste na poznih podlogah zakesne. (Od g. Štuparja navedena dejstva pač niso v nobeni zvezi s trpežnostjo sadnega drevja, vzgojenega v drevesnicah, istotako ne s pozebanjem in z ozeblinami na sadnem drevju. Op. uredn.)

Vodstvo kmetijske šole na Grmu se je pa že pred mnogimi leti prepričalo, da je izbirati za vzgojo debel v drevesnici, t. j. za prvo cepljenje, take vrste, ki ne dajejo le lepih debel, ampak tudi predvsem stanovitna, ki v drevesnici ne pozebejo in pozneje na stalnem mestu ne dobe ozeblin.

Po priporočilu barona Baba se je v prejšnji kranjski vinarski in sadjarski šoli na Slapu pri Vipavi rabila za vzgojo debel pri jablanah „angleška zlata parmena“, za vzgojo lepih debel pri hruškah pa „normanska cidrovka“. Ti vrsti sta popolnoma ustregali svojemu namenu v gorkem vipavskem podnebjju, dočim sta se na Dolenjskem izkazali za slabi, kajti parmena je že v drevesnici večkrat pozebla, in drevje na stalnem mestu dobi na eni kakor na drugi podlogi ozeblin. (Normanska cidrovka je tudi v milem podnebjju malokdaj dobra podloga, kajti deblo od nje ostane le tedaj zdravo, če je na njo cepljena taka hruševa vrsta, ki ima najmanj tako močno rast kakor normanska cidrovka sama. V zadnjem slučaju se deblo od normanske cidrovke tudi v mrzlejših krajih prav dobro sponaša in po naših izkušnjah ne dobiva ozeblin. Hrušek, ki jim normanska cidrovka kot podloga prija, je zelo malo, zato je bolje je niti rabiti, saj imamo dovolj drugih dobrih vrst za vzgojo debel. Vobče lahko rečemo, da je normanska cidrovka v drevesnici naravnost plevel, ki ga je na korist sadjarstvu najbolje zatreti. Op. uredn.)

V drevesnici na kmetijski šoli na Grmu se sedaj rabi za vzgojo debel jablan neke vrste divjak, ki ima prav lepo in čvrsto rast, ki se je do njega slučajno prišlo v šolski drevesnici, in za vzgojo hruševih debel se rabi „Weilerjeva moštnica“. Odkar se v tej drevesnici rabita za vzgojo debel ti vrsti, drevje v drevesnici več ne pozeba in na stalnem mestu ne dobiva ozeblin. (Izkušnje, ki jih imamo z drevjem v drevesnici c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani v teku 25 let, nam kažejo, da tudi Weilerjeve moštnice za vzgojo debel ni brezpogojno povsodi priporočati, kajti tudi ta vrsta ima marsiktere slabe strani in ni vselej dobra podloga vsem drugim vrstam, Op. uredn.)

Sicer pa tu omenjam, da je podnebjje v nižavah na Dolenjskem vobče preostro za hruške, celo za žlahtne vrste, ter tamkaj hruške najbolje uspevajo v goricah, t. j. v vinogradskih legah; a v vinograde jih saditi seveda zopet ne gre.

Naloga bodočega deželnega sadjarskega nadzornika v bodoče bo, posestnike drevesnic, zlasti na Dolenjskem, opozoriti na to neprimliko, da se prepreči vzgoja nestanovitnega drevja in da sadjarji zopet dobe zaupanje v lepo drevesnico drevje, ki seveda mora biti trpežno in ne sme trpeti za ozeblinami. Popisane razmere pa bržkone niso samo na Dolenjskem, ampak tudi drugje po Kranjskem in sploh po vsem slovenskem, zato nam je v drevesnicah treba biti previdnim in izbirati za vzgojo debel samo tiste vrste, ki se za posamezne kraje izkažejo dobre. (Pri odbiri podlog ne odločuje le podnebjje, ampak tudi sadna vrsta, ki se na dotično podlogo cepi. Op. uredn.) R. Dolenc.

* * *

Dostavek uredništva, Pri nas se je v drevesnicah na veliko škodo našega sadjarstva v prejšnjih časih veliko preveč delalo z zlato angleško parmeno in z normansko cidrovko. Angleška zlata parmena ni samanasebi slaba jabolčna vrsta, kajti daje lepa debela ter neprecepeljena in vsajena na stalno mesto rase lepo in čvrsto ter takoj rodi. So kraji, kjer se angleška zlata parmena izborna sponaša, hitro in močno rodi ter daje zelo trpežen plod. Vsled svoje velike rodovitnosti ta vrsta jablan prične navadno že čez trideset do štirideset let hirati, zlasti če drevo ne rase v globoki in rodovitni zemlji ter se mu redno in pravilno ne gnoji. V drevesnici je pa parmena silno neprijetna

vrsta, ker jeseni dolgo rase, poganjki ne olesene, ostane dolgo muževna in zato v krajih z mrzlim podnebjem v drevesnici kaj rada pozebe. Z razmnoževanjem angleške zlata parmene nam je torej treba biti previdnim in edinole izkušnja bodi merodajna, če naj se ta vrsta kje zasaja. Če so tla zanjo primerna, potem ne odločujejo teoretiška mnenja, ampak le praktične izkušnje. Normansko cidrovko imenujemo naravnost sadjarski plevel, ki je v drevesnici za vzgojo lepih debel sicer ena najboljših in najlepših vrst, ki pa precepeljena daje splosno popolnoma neuporabno drevje. Normanska cidrovka samanasebi, t. j. neprecepeljena, na stalnem mestu prav lepo rase in ne trpi za ozeblinami, a je precej nerodovitna ter daje droben in slab plod, ne dosti boljši kakor lesnika; zato nam je ni treba saditi, saj imamo drugih veliko boljših moštnic. Kakorhitro se pa cepi na deblo normanske cidrovke hruševa vrsta, ki je slabše rasti (in teh je večina), potem pa tako drevje le životari, lubad na deblo poka in postaja od vrha do tal okoliinokoli raskavo, lubad se lušči in nevesč človek smatra to prikazen za ozeblin, dasi je največkrat le posledica oviranega toka soka. Na plitvih ali nerodovitnih tleh se ta neprimliko še v večji meri kaže. V neprimernih legah pa seveda deblo iz normanske cidrovke tudi kaj rado dobiva ozeblin. Glede normanske cidrovke je najbolje, če rečemo: proč z njo iz naših drevesnic in iz naših nasadov!

Kačji pljunek.

Spomladi, kmalu potem, ko sta se vrnili z juga lastovka in kukavica, pa noter do meseca junija, ko zabrenkeče kosa po dozorelih travnikih, opaža kmetovalec, ki mora biti po svojem poklicu že tudi naravoslovec, zdaj tu, zdaj tam po raznih rastlinah majhne kupčke belih pen. Take rastline so zlasti vrbovje, kukavičja lučica, kozja brada, grintovec, posebno pa travniška penuša, ki ima od teh pen celo svoje ime.

Morda si imel te pene ob prvem srečanju za mostrsko vržen strel, ki se je sprožil izmed ustnic tvojega predhodnika; toda veliko število njihovo ti kmalu zavrže to misel. Za tako množino pen bi človekova slina daleko ne zadostovala, tudi ne, če bi jo izmetaval za stavo kak otročji nepridiprav, ki nima boljšega opravila.

Že marsikoga sem vprašal, kaj misli o teh kačjih pljunkih, toda večine mi je odgovorila: „Ne vemo“. In bolj povšeči mi je tak odgovor, kakor kaka prav vražasta razlaga, ki dolži žabo ali kukavico ali kako drugo nedolžno žival za izvor slinastih prikazni.

Ali hočeš morda, gospodar, izvedeti, kdo je pravi povzročitelj pen? — Vse kmetijsko gospodarstvo ni pravzaprav nič drugega kakor uporabljeno naravoslovje. In pri tej znanosti igra glavno vlogo poskus. Poskušajva torej tudi midva!

Pobezaj nekoliko s slamico po peni, in kmalu dobiš na pogled rumenkasto, debelotrebušno živalco, ki je podobna svoji materi „slinarici“, žuželki iz rodu enakokrilec, ki jo dobro poznaš po postavi, četudi morda ne po imenu. Podobna je popolnoma skržatu, veselemu čričku vinskih goric, samo da je mnogo manjša. Po travniku hodečemu ti morda skoči na roko, toda ko jo hočeš prijati, ti smukne kakor blisek v 1 meter dolgem skoku proč.

Zelenkastorumen, mehka stvarca, ki sva jo našla v peni je ličinka slinarice in izdelovalka pene. Če jo predeneš brez slina na drug list, opaziš, kako stresa z električno naglico koničasti zadek; opozarja te že

sedaj na čudoviti mehanizem, ki ga bova kmalu opazovala pri delu.

Ker je prvo geslo kmetovalčevo: Najprej koristno, potem šele prijetno — zato je gotovo umestno vprašanje: Kako zatirajmo škodljivo slinarico, ki navrtava toliko krmskih rastlin, da izteka sok iz njih, kar gotovo ni v korist ne krmi sami, niti gospodarju.

Pogledal sem v razne knjige in dobil mnogo nasvetov; najboljši med njimi je bil tale: „Vstani prav zgodaj pred solncem in oglej skrbno svoje nasade; vsako vejico in mladiko, kjer opaziš peno, odtrgaj in vrzi v kotel vrele vode!“ Izvrsten recept, kajne!

Sedaj veš, uboga slinarica, kaj te čaka.

Tisti, ki je napisal gorenji nasvet, gotovo ni lenuh: vidim ga že kako vstaja pred zoro, kako kuri kotel na dvokolesnem vozičku in kako pelje potem svoj „peklenki stroj“ venkaj med njive z lucerno, inkarnatko, črno deteljo in flžolom, da obari ubogo žrtev kar na mestu. O, dela bo imel dovolj. Saj sem šel zadnjič mimo deteljišča, kjer je imelo skoraj sleharno stebelce svojo peno. Če bo hotel porabiti naš junak tukaj svoj način vrelega kropa, potem stori pač najbolje, če pokosi vso njivo in si skuha čaj iz sena.

Čemu ta grozovitost? Ali res tako grozno škoduješ, ti mala slinaričica? — Dolžijo te, da izsesavaš navrtane rastline, in res je tudi, delaš nekaj podobnega, kakor bolha na psu. Toda pustimo te stvari, ki jih ne smatramo za preresne; če bi hoteli poslušati vsak svet, potem večina žuželk izgubi sploh vsako pravico do življenja.

Midva, kaj ne, ne moreva posnemati grozovitega sadjarja, ki tuhta in misli zaradi ene piškave češplje že na celo morijo; prepustiti hočeva svojih par razorov fižola in graha v najemščino slinarici; saj ni tako zagovedna; prepričana bodiva, da bi nama ne prihranila deleža, ki nama gre.

Za odškodnino pa zahtevava, da nama pokaže slinarica svoje talente in čudovite iznajdbe, ki kažejo, kako neizcrpljivi so nagoni v živalstvu. Slinarica n. pr. ima poseben patent za izdelovanje limonade. Vprašajmo jo, kako napravi svojo pijačo tako lepo penasto kakor najfinejši šampanjec.

Penasti kupčki nimajo določene, stalne oblike in večinoma niso večji od lešnika. Čuditi pa se moramo stanovitnosti, trpežnosti te pene tudi potem, ko ne dela več žuželka v njej.

Če odstraniš beli kosmič od njegovega izdelovalca in ga položiš na popir, se ti drži nad 24 ur, ne da bi izhlapel in ne da bi se razpočili mehurčki. Kako hitro izginejo pene, napravljene iz milnice. Ta trpežnost je za slinarico neobhodno potrebna; kajti, ko si je napravila penasti ovoj, mora nekaj časa mirovati, da more brez skrbi piti in rasti. Zato je ta pena tudi lepljiva in se čuti med prsti kakor gumijeva raztopina. Mali mehurčki v njej so pravilni in imajo vsi natančno enak premer. Da, tako skrbno so izmerjeni, da bi človek mislil, da je kak kemik določil njihovo vsebino (volumen) z bireto, to je z dolgo v stopnje razdeljeno stekleno cevko za merjenje tekočin. Kakor naši lekarnarji, tako mora imeti tudi mala ličinka svoj poseben števec za kapljice. —

(Konec prihodnjich.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 251. Pri nas trdi neki kmet, ki je sedaj tudi veleposestnik, da črno grozdje takrat, kadar zori, ni sposobno za napravo črnega vina, če ni jasnih noči in ne sije luna. Ali je na tej trditvi kaj resnice in **kako bi luna, oziroma svetla noč vplivala na vinsko črnino?** (F. S. v B.)

Odgovor: Zadostna zoritev grozdja je odvisna od zadostne toplote, in tvorjenje črnega barvila v grozdju je v prvi vrsti odvisno od zadostne solnčne svetlobe. Luna, ali sploh jasna noč, nima na tvorjenje črne barve nobenega vpliva. Kadar je med zoritvijo grozdja sploh oblačno in hladno vreme, takrat so navadno tudi noči temne, zato grozdje slabo zori in ima malo črnine. Če se v takih letih pridela slaba črnina, niso vzrok temne noči in pomanjkanje luninega svita, temveč edino pomanjkanje solnčne svetlobe in toplote sploh.

Vprašanje 252. Kako je bolje delati sadni mošt, ali s sadnim mlinom (s strojem), ali po starem načinu, da se sadje v lesenem koritu s kamenitim kolesom mečka? (J. L. v Z.)

Odgovor: Na vsak način ima napravljane sadnega mošta s sadnim mlinom neprimerno velike prednosti pred mečkanjem sadja v lesenih koritih s kamenitim kolesom. S sadnim mlinom se v istem času desetkrat toliko sadja zmečka in vrhutega veliko temeljiteje, vsled česar se iz sadja, s strojem zmečkanega, dobi tudi več mošta. Sadni mlin mora biti seveda pravilno narejen in se mora en kameniti valjar nekoliko hitreje sukati kakor drugi, da se sadje ne samo mečka, ampak da se njegovo staničevje med kamenitima valjerjema tudi raztrga.

Vprašanje 253. Na travniku mi delajo kokoši iz sosedove hiše silno škodo, ki je ne morem več prenašati, kajti sosed redi do 20 kokoši. Ali morem in **kako morem zabraniti, da sosed ne pusti svojih kokoši na moj travnik?** (I. D. v Š.)

Odgovor: To je gotovo, da sosed ne sme pustiti svojih kokoši na Vaš travnik in da ste upravičeni mu to prepovedati; vprašanje je le, če se bo na Vašo prepoved oziral. Vi pač smete kokoši s primerno silo odganjati, a pobijati jih ne smete. Imate pa pravico do povračila škode ter smete kokoši poloviti, jih zarubiti, in to vse s pomočjo županstva na podlagi zakona za varstvo poljščine. Poleg odškodnine mora sosed plačati na podlagi tega zakona tudi kazen. S pomočjo tega zakona morete soseda, če ne zapre svojih kokoši, tako mučiti, da mu kmalu preide veselje, še nadalje nagajati Vam s svojimi kokoši.

Vprašanje 254. Namaravam del svojega gozda posekati in iz njega narediti njivo. **Ali je dovoljeno izpremeniti gozd v njivo**, ali je v to svrhu potrebna privolitve kake oblasti? (V. T. v R.)

Odgovor: Glasom § 2. gozdnega zakona ne sme nihče brez privolitve pristojne oblasti izpremeniti parcelo, ki je v katastru vpisana za gozd, v kaj drugega, n. pr. v njivo. Če torej hočete svoj gozd posekati in narediti njivo, morate prositi za dovoljenje okrajno glavarstvo.

Vprašanje 255. Pri nas je razširjeno mnenje, **da je pokladanje mladega pesnega in repnega listja prasičem škodljivo** in da celo povzroča rdečico. Koliko je na tem resnice? (J. T. v R.)

Odgovor: Pokladanje mladega listja pese in repe v primernih množinah ni prasičem prav nič škodljivo in je celo dobro, kajti to listje ima v sebi veliko dušičnatih snovi in je zato zelo redilno. Vrhutega taka sveža zelena piča prasičem prav dobro prija. Res je pa, da ima to listje v sebi veliko rastlinskih soli, ki pri živalih lahko povzročijo drisko, če se takih krmil preveč poklada. Mlado listje pa teh soli sploh nima toliko v sebi, kakor listje dorasle pese ter repe, in prasiči glede teh soli tudi niso tako občutljivi. Da bi pokladanje omenjenega listja povzročilo pri prasičih rdečico, je nezmišl, kajti rdečica je kužna bolezen, ki se nalezne in samaodsebe nikdar ne nastane, če prasič ne dobi v se kužnine, pa naj še toliko poje tega listja. V primernih množinah torej pokladajte svojim prasičem brez skrbi listja

pese in repe, vendar Vas opozarjamo na dejstvo, da je nepotrebno obiranje listja škodljivo razvoju repe in pese.

Vprašanje 256. Pri nas se delajo na koreninah zeljnih rastlin kaj rade bule. Korenine so tem bolj in v tem večji meri bolne, čim starejši je zelnik. **Od kod prihajajo bule na zeljnih koreninah,** ali škodujejo zelju in kako se odvrtačajo? (J. M. v T.).

Odgovor: Po štoru (koncnju) in koreninah zelja se delajo šiškam podobni izrastki, ki jih po mnogih krajih imenujejo krofe, pri Vas pa knole. Ti izrastki povzročajo, da zelje hira ali vsaj zaostaja. Izrastke povzročata neki hroščec iz vrste rilčkarjev, ki se imenuje kljunotaj, ali pa neke vrste gliva. Če je bula, ki jo prerežemo, cela, jo je povzročila gliva, če pa je izjedena, votla, ali če je celo črvič v njej, jo je povzročil rilčkar. Na zelnikih, kjer rase tako napadeno zelje, je vsako jesen treba vse štores poruvati in jih sežgati. Na ta način se pokončajo ličinke, kar jih je še po štorih, in ravnatako škodljive glive. Vrhutega je pa dobro večkrat premeniti zelnik, posebno kadar so se preveč vkoreninile bolezni, kajti zemlja je tedaj polna glivičnega trosa in mrčesne zalege. Najbolje je narediti zelnik tam, kjer že več časa ni raslo zelje ali kaka druga zelju sorodna rastlina.

Vprašanje 257. Na moji njivi poleg sosedovega pota rase jablana, ki je dobre vrste in zelo plodna. Ko je sosed svojo pot popravil, je posekal korenine te jablane, ki se bo sedaj bržkone posušila. Ker bi jaz sam sosedu rad popravil njegovo pot, ne da bi po nepotrebnem poškodoval korenine jablane, vprašam, **ali je sosed imel pravico posekati korenine moje jablane, ne da bi mi bil prej povedal?** (I. D. v Š.).

Odgovor: Če je dotična pot izključna last Vašega sosedu, potem je on imel pravico posekati vse korenine Vaše jablane, ki so segale v njegov svet, in mu ni bilo treba poprej tega Vam povedati ali Vas vprašati za dovoljenje. Vi seveda sedaj ne morete ničesar storiti, vendar je sosedovo ravnanje grda zlobnost, če bi se bila dala pot popraviti, ne da bi se poškodovale korenine jablane.

Vprašanje 258. Kakšno denarno vrednost imata **goveja in prasičja scalnica** v primeri z umetnimi gnojili, oziroma, koliko je vreden kubični meter take scalnice z ozirom na njeno gnojilno moč? (A. J. v V.).

Odgovor: Sveža goveja scalnica ima v sebi 0,7% dušika in 0,45% kalija, torej v kubičnem metru, t. j. v 1000 kg, 7 kg dušika in 4½ kg kalija. Sveža prasičja scalnica ima v sebi ½% dušika in 0,75% kalija, torej v 1000 kg 5 kg dušika in 7½ kg kalija. Po današnjih cenah stane 1 kg dušika v Ljubljani približno 1,50 vinarjev in 1 kg kalija 30 vinarjev. Potemtakem je 1 m³ ali 1000 kg goveje scalnice vreden 10 kron 50 vinarjev in prasičje scalnice 9 kron 75 vinarjev. V razmerju z današnjo ceno umetnih gnojil je torej 1 m³ gnojnice povprečno 10 kron vreden.

Vprašanje 259. Pri nas je trta tako visoko zrasla, da vrhov ni več mogoče škropiti z modro galico. Nekteri so to trtno mladje že prikrajšali. Nepoškropljene dele trt peronospora silno napada, in od tamkaj se bolezen razširja nizdol po trti. **Ali se trsno mladje sme še sedaj brez škode skrajševati?** (F. V. v Ž.).

Odgovor: Če so trsni poganjki že precej visoki, da jih ni mogoče več škropiti, in so celo od peronospore ter grozdnice napadeni, potem jih kar brez odloga primerno tako skrajšajte, da vsaj odstranite napadene vršičke. Tako prikrajšanje ne bo le nič škodovalo, ampak bo celo ugodno vplivalo na spodnje dele trte in se bodo obenem odstranili milijoni gliviških trosov. Poglavitno pa bo, da odrezane in napadene vršičke takoj iz vinograda odstranite

ter v gnoj ali v zemljo zakopljete, oziroma posušene zunaj vinograda sežgete. Obenem Vam priporočamo vse trse in grozdiče še ta mesec še enkrat z modro galico škropiti, in če imate na grozdju plesnobo, grozdje tudi požveplati.

Vprašanje 260. Koliko sme okrajni zdravnik v svojem okolišju računati za spričalo o cepljenih kozah, ki se rabi pri vpisovanju otroka v šolo? (A. F. v R.).

Odgovor: Cepljenje koz se vrši uradno iz javnih zdravstvenih ozirov, zato je okrajni zdravnik zavezan brezplačno dati za otroka tozadevno spričalo.

Vprašanje 261. Kdo ima pravico do deleža na skupnem zemljišču, ki se razdeli; ali ostane ta pravica vsa pri prvotnem posestvu, ali jo gre kaj tudi na odprodane dele posestva? (A. F. v R.).

Odgovor: Predvsem je važno vedeti, iz kakšnega pravnega naslova so posamezni upravičeni posestniki obenem lastniki skupnega zemljišča. Navadno so razmere take, da je pravica do užitka ali lastnine skupnega zemljišča spojena z domom, t. j. z dotično hišno številko, in na odprodane dele upravičenega posestva ne pripada nikaka pravica do užitka ali lastnine skupnega zemljišča, razen če se je pri prodaji izrecno tudi odstopil del te pravice.

Vprašanje 262. Pri nas imamo navado pustiti teleta do sedmega tedna pri kravi sesati in potem, ko se odstavijo, dajati jim še kake tri do štiri tedne z vodo pomešanega mleka. Neki tukajšnji posestnik me pred takim ravnanjem svari, češ da teleta postanejo preveč trebušnata, če dobivajo z vodo pomešano mleko. Ali je kaj resnice na tem in kako dolgo ter kako je treba mlado tele pravilno hraniti z mlekom? (I. R. v L.).

Odgovor: Odstavljenim teletom nikakor ni napačno še nadalje dajati mleka, narobe, še prav dobro je, pa naj je mleko tudi z vodo pomešano. Preveč take pijače naenkrat teletom dati, zlasti če so žejna in lačna, seveda ni dobro, ker potem se nažlampajo in res lahko dobe velike vampe. Poldrug liter take pijače trikrat do petkrat na dan pa ne le nič ne škoduje, temveč prav zelo pospešuje rast teleta. Čim dlje dobiva tele mleko, tem bolje in tem hitreje se razvija. V Švici n. pr. dobivajo teleta, posebno žlahtnih rej, do šestega ali celo do osmega meseca mleko, seveda poleg druge klaje, ki sestoji iz dobrega, mehkega sena in iz zdrobljenega žita. Tako krmljenje telet je pa le tedaj mogoče, če se tele takoj pri rojstvu odstavi in umetno z mlekom napaja. Od konca drugega meseca naprej zadostuje tudi posneto ali z vodo pomešano mleko. Če pa tele pri kravi sesa, naj se pred šestim tednom nikakor ne odstavi, in tudi potem le polagoma ter naj še vedno dobiva toliko časa mleko v katerikoli obliki, da je popolnoma vajeno na drugo krmo. Ena največjih napak pri naši živinoreji je ta, da tele kar naenkrat odstavijo ter ga privežejo k jaslim ter mu vele: Sedaj pa žri, ali pogini! Tele sicer navadno ne pogine, a v tem času ne le ne napreduje, temveč nazaduje, in te velike napake ni pozneje več mogoče popraviti; zato pa imamo še toliko slabe govede, ki konec prvega leta ni veliko več vredna kakor takrat, ko je bila odstavljenata.

Družbene vesti.

* Brez gnojenja s superfosfatom ni pričakovati dobrega ali sploh kaj prida pridelka pri ajdi. To naši gospodarji že skoraj splošno vedo, zato naročajo ob setvi strniščne ajde za naše razmere ogromne množine superfosfata. Lansko leto so družbeni udje naročili ob setvi ajde, t. j. v teku treh tednov, nad 80 vagonov superfosfata. Če naj se naročnikom točno in pravočasno postreže, naj ne odlašajo na-

ročitve na zadnje dneve, temveč naj se požurijo z naročili. Toplo priporočamo skupna naročila po podružnicah ali po posameznikih, kajti pri naročilih v celih vagonih po 100 ali 150 vreč po 100 kg stane voznja malo ali celo nič in družba more dati povrhu še znaten popust.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotake drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni. Častita načelnikstva, ki vzlic raznim opominom še dolgujejo za priskrbljene gospodarske potrebščine, tem potom nujno prosimo, naj zaostanke nemudoma poravnajo, ker družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, ampak mora svoje obveznosti napram dobaviteljem strogo in natančno spolnjevati.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro 19% po 7 K 50 h 100 kg.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po 7 K 50 h 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih franco na vsako postajo. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12-14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le K 6:36 veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonse se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40% kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornic za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

* **Mešano umetno gnojilo**, ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 15 K 50 h 100 kg z vrečo vred brez voznine. Pri naročitvah v celih vagonih je cena 15 K. — (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. št. letošnjega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjane ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi, torej dosti več kakor sezamove ali lanene tropine. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo pristavati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili.

* **Lanene tropine** smo zopet dobili ter jih oddajamo udom c. kr. kmetijske družbe po 20 kron sto kg.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljkatve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štapami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Sive francoske ajde družba letos ne bo imela v zalogi, ker je bila letina v naših krajih lani izredno dobra in ker se je družba iz vzorcev prepričala, da Francozi letos zahtevajo za razmeroma jako slabo zrnje pretirano visoke cene.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4½	6	6½	7	7½	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 0.90, 1.—, 1.—, 1.10, 1.20.

Pri poštnih pošiljtvah se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Na zahtevanje nekterih udov si je družba letos nabavila nekaj domačih tržiških kos, ki jih tudi po gornjih cenah oddaja. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih in tirolskih tvornic. Družba si je letos za poskušnje nabavila manjšo množino teh kos, cene za komad so naslednje:

za 67 cm dolge K 1.90 (zlata znamka z bikom, beloobrušene)
 „ 72 cm dolge K 2.— „ „ „ „

* **Prave bergamaške osle**, temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h, boljše po 80 h. Osle so po 24 do 26 cm dolge.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Št. 14.090.

Razglas.

c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 22. junija 1910, št. 14.090., o uredbi ogledovanja živine, ki se na železniških postajah v vojvodini Kranjski naklada in izklada.

1.) V zmislu § 11. zakona z dne 6. avgusta 1909, drž. zak. št. 177., o odvratanju in zatiranju živinskih kug, ter na podlagi

zvršilne odredbe z dne 15. oktobra 1909, drž. zak. št. 178., se mora vršiti nakladanje in izkladanje kopitarjev (konj, oslov, mezgov in mul), prežvekovalcev (goved, ovac in koz) in prasičev v postajah, ki jih je določila c. kr. deželna vlada Kranjska sporazumno z železnično oblastjo.

Te postaje so:

a) Ljubljana državni kolodvor, b) Ljubljana juž. kolodvor, c) Ljubljana dolenski kolodvor, d) Kranj, e) Novo mesto.

V drugih postajah je dovoljeno živino nakladati in izkladati — z izjemo slučajev, navedenih v točkah 4. in 7. — le z dovoljenjem politične okrajne oblasti ter pod pogojem, da imajo postaje za to potrebne priprave.

Nakladanje in izkladanje se vrši vsak dan podnevi ter za časa uradnih ur tovrnega oddelka železnične postaje.

2.) Živino morajo pri nakladanju in izkladanju pregledati za to državno pooblašteni živinozdravniki. Izvzeti so le slučajji, kadar glasom določeb točk 4., 5., 6. in 7. živinozdravniški ogled ni potreben.

3.) Stranka je obvezana dotičnega oglednega živinozdravnika o prihodu transporta poprej pravočasno obvestiti.

Ogledni živinozdravniki ter njih namestniki so primorani k medsebojnemu obveščanju o zadržkih glede ogledovanja. Istotako je treba v takih slučajih dotične železniške postaje obvestiti.

4.) V tuzemskem prometu nakladanje in izkladanje posameznih živali (do šest komadov, dojencev v spremstvu mater ne vračunši), ki se zanje predlože predpisani potni listi, dalje klavnih telet ter prasičkov, ki se pošiljajo v košarah in zabojih, brez ozira na število, ni vezano na postaje, navedene v točki 1., odstavek 1.

Take pošiljatve so oproščene ogleda pri nakladanju ali pa pri izkladanju.

5.) Večje tuzemske transporte, namenjene kvečjemu 150 km daleč, ki se zanje predlože predpisani potni listi, je treba ogledati pri izkladanju le tedaj, če niso bili pri nakladanju ogledani.

6.) Če so v prednji točki označeni transporti namenjeni v klavnico, stoječo pod živinozdravniškim nadzorstvom, odpade pregled pri nakladanju.

7.) Od pregleda oproščeni so vsi kopitarji vojaštva, vštveši konje, ki jih morajo lastniki poslati k orožnim vajam ali pa k ogledom; istotako konji vojaških dostojanstvenikov, če se prevažajo na podlagi uradnega odloka (potovalna odredba, odprto povelje, oziroma istovredni dokumenti).

Isto velja glede konj dirkačev in živali v njih spremstvu, če pošiljatelj z »legitimacijo za odpravo dirkačev ter zlahtnih plemenskih kobil proti znižani ceni na železnicah« dokáže porabo konj, dalje glede vseh kopitarjev dvorskega erara iz dvornega hleva ter dvornih žrebčaren, če se zanje predloži certifikat, izdan od dvornega, oziroma dvorno žrebčarnega, živinozdravnika. Ta certifikat mora potrditi pisarniški vodja višjega konjarskega urada, oziroma vodja dvorne žrebčarne.

8.) Glede živinozdravniške preiskave živali iz dežel ali v dežele sv. ogrske krone ter Bosne in Hercegovine so merodajni od časa do časa za to izdani predpisi.

9.) Kopitarji — izvzemši slučaje točke 7. — ter prežvekovalci in prasiči, ki naj se prevažajo po železnici, morajo izkazani biti s predpisanimi potnimi listi (§ 8. omenjene postave ter dotičnih zvrševalnih predpisov).

10.) Če ni živinskega potnega lista ter če so v njem nepravilnosti, zlasti če se ne ujemajo število glav in znaki živali, to izključuje, da se take živali ne pripuščajo v prevoz po železnicah.

Ce se take živali zalotijo brez ali s pomanjkljivimi potnimi listi, jih mora takoj na stroške lastnika ogledati živinozdravnik. Le tedaj, če se spozna, da so zdrave ter glede svoje provenijence

nesumljive, je izdati zanje živinski potni list, ki se na njem pripomni zvršeni ogled.

11.) Če se pri ogledu živine na železničnih postajah izkaže obstanek ali sum kake kužne bolezni, ki jo je treba naznaniti, mora ogledni živinozdravnik zaradi takojšnje odredbe predpisanih začasnih določeb (§ 20. omenjenega zakona) takoj pristojno županstvo obvestiti ter najkrajšim potem pristojni politični okrajni oblasti sporočiti.

12.) Izkladanje živali se sme vršiti le na namembni postaji; izvzemši primere sile ali posebno dovoljenje političnega okrajnega oblastva.

13.) Če kako živinče na prevozu oboli ali pogine, kar se ne da brezdomno zvrščati na zunanji vpliv, tedaj je prevoz na bližnji, v smeri vožnje ležeči železniški postaji veterinarsko-policijsko preiskati in uradno obravnavati.

Preiskovalne postaje so: Ljubljana, Kranj, Postojna, Novo mesto, Kočevje.

Železniška postaja, ki izve, da je kako živinče poginilo ali obolelo, mora, če ni sama preiskovalna postaja, takoj obvestiti bližnjo preiskovalno postajo. Če v smeri vožnje ni preiskovalne postaje, je prevoz peljati dalje do namembne postaje, ki jo je obvestiti. Tamkaj se mora vršiti veterinarsko-policijsko obravnavanje.

14.) Oglednino pobira urad železnične postaje na korist državnega zaklada.

Oglednina znaša:

- A. V postajah, navedenih pod točko 1., odstavek 1., za
- vsakega kopitarja (konja, osla, mulo, mezga) 1 krono,
  - vsako govedo, staro več kakor 6 tednov, 30 vinarjev,
  - vsako govedo do 6 tednov staro, dalje za vsako ovco, kozo in prasiča po 10 vinarjev,

Za sesajoče živali v spremstvu svojih mater se oglednina ne plača.

Za posamezne postaje more pri večji oddaljenost bivališča oglednega živinozdravnika deželna vlada določiti vozninsko doklado. To doklado plača z goraj navedeno oglednino vred stranka.

B. V drugih kakor pod A. imenovanih postajah se tudi plača gornja oglednina, če niso normalni komisijski stroški višji. V tem slučaju doplača stranka h komisijskim stroškom pripadajoči znesek.

Vozninska doklada v zmislu točke A. in komisijske pristojbine v zmislu točke B. se porazdele pri istočasnem ogledu več transportov na posamezne stranke.

15.) Prednji razglas stopi v veljavo s 1. julijem 1910.

Z istim dnem se razveljavi tuuradni razglas z dne 10. septembra 1896, dež. zak. št. 40., odnosno z dne 29. novembra 1902, dež. zak. št. 25.

C. kr. deželni predsednik:

Schwarz s. r.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Ribnici, ki bo v nedeljo, dne 24. julija po popoldanskem cerkvenem opravilu v župnišču.

S P O R E D:

1. Načelnikovo poročilo.
2. Podružnični sadni vrt in njegovo obdelovanje.
3. Nasveti in predlogi.

Če bi ob določenem času ne bilo zadostno število udov, bo pol ure pozneje zbor sklepal pri vsakem številu udov.

Ribnica, dne 8. julija 1910.

Fr. Dolinar, načelnik.